

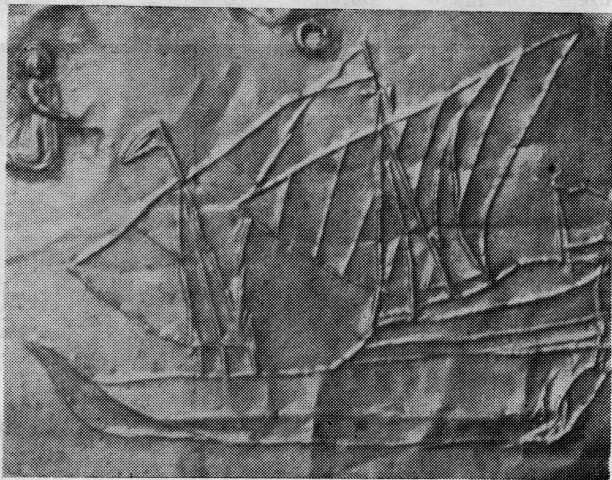
Sličice iz pomorstva grada Korčule

Vinko Ivančević

1. SLIKA BRODA, koju ovdje objavljujemo, izgravirana je na zavjetnoj srebrnoj pločici veličine 7×9 cm, te se čuva u Opatskoj riznici u Korčuli. Kako je vidljivo slika predstavlja brod na jedra i to trgovački, kojim se prevozila poglavito roba, a često i putnici. Zanimalo nas je iz kojeg je stoljeća taj brod i kakvog je tipa. Da bi se odredilo stoljeće potrebno je prvo utvrditi koji tip broda predstavlja ta slika. Naime većina tipova ima ograničen vijek trajanja, jer su pomorci kroz stoljeća usavršavali plovidbu prelazeći na bolje i podesnije tipove i prilagođivali ih različitim svojim potrebama. Ali prije toga iznijet ćemo nekoliko općih napomena o tipovima brodova na jedra. Za tip broda prvenstveno je važno jedrilje tj. broj i vrsta jedara. Kod toga važnu ulogu igra i broj jarbola, jer se jedra na njima razapinju. Nije sporedan ni oblik ni veličina brodske trupa, jer je obično stanovitom tipu broda odgovarao i brodski trup nekog stanovitog oblika. Ako je isti trup bio većih dimenzija s nekom malom razlikom u jedrima, već je za njega postojao drugi naziv. Naravno da je kod toga bilo često većih i manjih odstupanja, zatim posebnih prilagođavanja pojedinim krajevima, tako da su drugačiji tipovi brodova sjevernih naroda od brodova istog tipa mediteranskih naroda. A i mediteranski brodovi istog tipa razlikuju se kod raznih naroda na Mediteranu. Imademo i tzv. hermafrodite tj. brodove na kojima su pomiješane karakteristike raznih tipova. Da bi identifikiranje tipova brodova bilo još više otežano imademo pojedinih slučajeva, da se isti tip broda u raznim krajevima sta-

novitog pomorskog okružja naziva raznim imenima. Zatim se to pitanje kompliciralo i s time što se u dokumentima za isti brod u nevelikom razmaku vremena ili pače u isto doba upotrebljavaju različiti nazivi za njegov tip. Premda tu treba odmah nadodati, da je to moglo biti i zbog toga što je tom brodu izmjenjen prvotni tip, jer je takvih slučajeva zaista bilo. Na koncu treba uzeti s rezervom, da li je slikar odnosno u našem slučaju rezbar vjerno prenosio s originala u svom radu sve i tačno što je predložak sadržavao ili je tu radila njegova fantazija.

Naša slika prikazuje brod s dva jarbola. Pramčani je jarbol nešto nagnut prema pramcu, a nešto veći je krmni jarbol, koji je okomito usađen. Na obim jarbolima razapeto je po jedno otvoreno latinsko jedro, a na jedrima su vrlo vidljivo označene krojke. Oba jarbola imadu pripone. Na vrhu jarbolâ vije se po jedna zastava trouglastog oblika, a na krmni je izvješena državna zastava. Pramac broda je dosta nizak, dok krma ima visoki uzdignut kasar. Rezbar, koji zaključujući po ovom radu, nije bio mnogo vješt svom zanatu, nije urezao kosnik, ali su ga takvi brodovi imali i na njemu su neki razapinjali prečke, a neki još i postrno jedarce. Prema iznesenim karakteristikama naš brod je srednje veličine te bi mogao biti pinko ili šambek (odnosno šambekin), koji se tipovi nisu mnogo razlikovali među sobom i bili su u upotrebi kod nas u XVII i XVIII stoljeću. Ali s obzirom na već rečeno nije isključeno, da je tip takvog broda i drugačije nazivan. Zavjetna pločica potječe iz franjevačkog samostana na otoku Badiji kraj Korčule, pa možemo pretpostaviti, da predstavlja jedan od brodova, koje su imali Korčulani i s njime plovili po Jadranu kroz spomenuta stoljeća prevozeći teret, a nije isključeno i putnike.

Slika broda

2. PULENE I KIPOVI NA STARIM JEDRENJACIMA. Poznato je da su stari jedrenjaci na pramcu ispod kosnika imali pulenu. To je obično bio lik žene, ali često nalazimo i na razne životinje (zmajevе, ptice), na grbove itd. Ti su se likovi stavljali za ukras, ali se radilo i o praznovjervju, naime da brodu nose sreću i čuvaju ga od slabog vremena i drugih opasnosti. Iz sačuvanih slika, polumodela i modela brodova na jedra kod korčulanskih kapetana i brodograditeljskih obitelji vidimo, da su i korčulanski brodovi na pramcu imali pulenu. Kod brodograditeljskih obitelji ranije su se nalazile i pulene, od kojih su sada neke smještene u splitskom Pomorskom muzeju. Između niza kompozicija za svoj Jadranski ciklus korčulanski kipar Petar Palavičini, sigurno inspiriran brodogradnjom svog rodnog mješta, izradio je i pulenu (lik prignute žene sa dvoje djece u naručju). Pulene je opisao kap. Ivo Šišević u svom članku »Naše stare pulene« objavljenom u časopisu »Pomorstvo« 1952, 6 i u natuknici »Pulena« u Pomorskoj enciklopediji 1960, 6. Ali u

brodskim prostorijama, osobito u kapetanskoj kabini, nalazili su se kipovi svetaca. Jedan takav kip, kojeg sliku ovdje objavljujemo, a koji predstavlja sv. Nikolu, sačuvao nam se kod nasljednika pok. Mata Sladovića u Korčuli. Mato Sladović — kao i njegov otac Ante — pripadaju staroj korčulanskoj brodograditeljskoj obitelji. Pretpostavlja se, da su do tog kipa došli tako što je skinut s nekog korčulanskog broda, koji su oni popravljali na svom brodogradilištu.

3. ODLIKOVANJA KORČULANSKIH BRODOGRADITELJA. Za svoje vrsne proizvode korčulanski su brodograditelji primili javna priznanja u zemlji i inozemstvu. Poznati korčulanski brodograditelj na koncu 19. st. i prvih decenija 20. st. Lovro Depolo odlikovan je g. 1891. na izložbi Hrvatsko-slavonskog gospodarskog društva u Zagrebu. Dalje su on i Marin Sessa pok. Andrije za svoje brodograđevne proizvode g. 1900. odlikovani na izložbi u Parizu. Mnogi su korčulanski brodograditelji izlagali g. 1925. na Jadranskoj izložbi u Splitu. Za ondašnje prilike ta je izložba predstavljala veliku manifestaciju cijele dalmatinske privrede, osobito one u vezi s morem. Tu su bili izloženi eksponati iz povijesti našeg brodarstva, brodogradnje, ribarstva, morske fa-

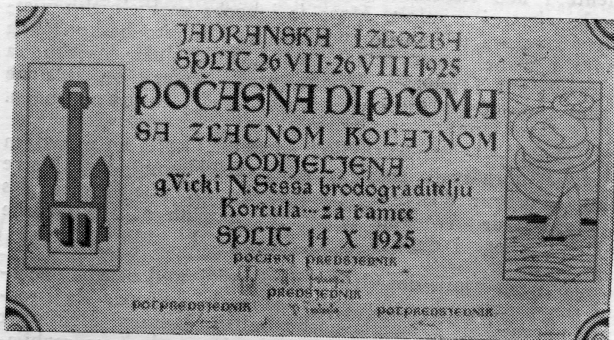
Kip iz kabine komandanta

une, pomorskog školstva itd. Dobro je bila zastupljena i korčulanska brodogradnja. Bili su odlikovani počasnim diplomama Vicko N. Sessa sa zlatnom kolajnom i Stjepo Bonvardo sa srebrnom medaljom. Objavljujemo sliku diplome, koja je podijeljena za izložene čamce Vicku N. Sessi, poznatom veteranu drvene brodogradnje na istočnoj obali Jadrana od Rijeke do Ulcinja.

4. BRODARSTVO KORČULE. Manje je poznato, da je grad Korčula imao svoje brodove, kojima su Korčulani prevozili robu i putnike po Jadranu. Daleko poznata njegova brodogradnja zasjenila je svojim dobrim glasom tu korčulansku djelatnost. Ali stalno kroz stoljeća Korčulani su se bavili i brodarstvom, bilo da su isključivi vlasnici brodova bilo da sudjeluju s manjim ili većim udjelom u brodovima, koje imaju drugi naši pomorci. Prvih decenija 20. st. Korčulani su imali i mala parobrodarska društva lokalnog značaja. Danas imaju nešto značajniju »Meditersku plovidbu« s parobrodima za veliku obalnu plovidbu. U jednoj ovakvoj kratkoj shčici nije moguće dati cjeloviti pregled korčulanskog brodarstva. Zelili bismo samo istaknuti brodarstvo malenog otočića Vrnika kod Korčule, koji je inače znamenit kao stari kamenolom, iz kojeg se vjekovima izvezio kamen u svim

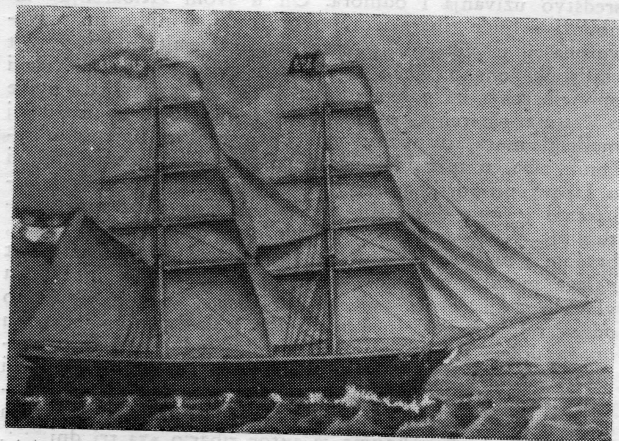
pravcima, pa i u daleki Beč i Carigrad, a mnogo je toga i u Dubrovniku sagrađeno iz korčulanskog kamena.

U 19. st. obitelj Fabris iz Vrnika, koja se poglavito bavila izvozom kamena, dala se na brodarstvo. Već g. 1865. nazalimo Fabrise kao suvlasnike škune »Demetrio« (94 t), koju su g. 1862. sagrađili u Korčuli Foretići i s njome radili. Kasnije je obitelj Fabris imala dva veća jedrenjaka, oba sa-

Odlikovanje

građena na korčulanskim brodogradilištima. Prvi je bio brik »Giorgio« od 327 tona, sagrađen g. 1872., kojeg sliku ovdje objavljujemo. Drugi je bark »Fratelli F.«, sagrađen g. 1875. Imao je 550 tona i bio je najveći brod, koji je u 19. st. sagrađen na korčulanskim brodogradilištima. Obitelj Fabris nije imala sreće sa svojim brodovima, jer je oba izgubila u pomorskim nezgodama. Godine 1874. nastradao je u Dardanelima brik »Giorgio«. Bio je pod teretom kamena i za nevremena bačen je na hridine te se razbio. Posada se spasila osim malog od kuhinje. Slika, koja predstavlja brodolom čuva se u crkvi »Gospe milosrđa« na Vrniku, a naslikao ju je poznati naš slikar brodova Ivanković. Njegova brojna djela — rasijana od Trsta, Opatije, Rijeke, Orebića, Vrnika i Dubrovnika — predmet su proučavanja naših pomorskih historika te su već dosada objavljeni neki vrlo zanimljivi radovi o Ivankoviću. Drugi brod bark »Fratelli F.« izgubljen je godine 1892. sa cijelom posadom na pličinama Vlissingena kod Antwerpena. Između dva rata neki vlasnici kamenoloma na Vrniku imali su manje brodove na jedra i motor, koje su koristili za prijevoz izrađenog kamena uzduž naše obale.

Jedrenjak »Giorgio«